

# Dzieci z niepełnosprawnością

## Zalecenia Komitetu Praw Dziecka

### Uwagi końcowe do połączonych piątego i szóstego sprawozdania okresowego Polski

[...]

#### G. Dzieci z niepełnosprawnością (Art. 23 Konwencji)

32. Zgodnie z Komentarzem Ogólnym nr 9 (2006) o prawach dzieci z niepełnosprawnością, Komitet wraca do swoich poprzednich zaleceń<sup>115</sup> i wzywa Państwo-Stronę do przyjęcia podejścia do niepełnosprawności opartego o prawa człowieka oraz do:
- a) Przyjęcia jednej definicji niepełnosprawności na podstawie Konwencji o prawach osób z niepełnosprawnością i stosowanie Międzynarodowej Klasyfikacji Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia (ICF);
  - b) Zapewnienia dostępności, zgodnie ze strategią na rzecz osób z niepełnosprawnościami 2021-2030, oraz zwiększania jakości edukacji włączającej;
  - c) Wzmocnienia wczesnej identyfikacji niepełnosprawności i dostosowanych do wieku interwencji rehabilitacyjnych, ulepszania działań informacyjnych kierowanych do rodziców dzieci z niepełnosprawnością oraz opracowywania programów wsparcia dzieci z niepełnosprawnością w rozpoczęciu dorosłego życia, aby pomóc im w usamodzielnieniu się;
  - d) Zwiększenia dostępu dzieci z niepełnosprawnością do usług socjalnych, w szczególności do opieki zdrowotnej i usług rehabilitacyjnych, transportu, rekreacji i sportu w celu promowania ich integracji ze społeczeństwem;
  - e) Zwiększenia wsparcia dla rodziców dzieci z niepełnosprawnością, aby umożliwić dzieciom dorastanie w środowisku rodzinnym i opracowanie rozwiązań opartych na rodzinnych formach opieki dla dzieci z niepełnosprawnością, które są pozbawione środowiska rodzinnego;
  - f) Zorganizowania zbierania systematycznych i kompleksowych danych na temat dzieci z niepełnosprawnością.

## Ocena realizacji i rekomendacje

32. Dzieci z niepełnosprawnościami szczególnie dotkliwie odczuwają ograniczony dostęp do nowoczesnej ochrony zdrowia i rehabilitacji, wydłużające się kolejki do lekarzy specjalistów, systemowe problemy polskiego szkolnictwa oraz ograniczoną dostępność usług społecznych lub ich projektowy charakter.

Raport Poverty Watch<sup>116</sup> wskazuje, że gospodarstwa domowe z dziećmi z orzeczoną niepełnosprawnością pozostają w szczególnie niekorzystnej sytuacji ekonomicznej. W 2024 r.

<sup>115</sup> CRC/C/POL/CO/3-4, ust. 35.

<sup>116</sup> EAPN, Raport Poverty Watch 2025, 2025 r. (dalej: EAPN, Raport Poverty Watch 2025 r.).

Źródło: [https://www.eapn.org.pl/eapn/uploads/2025/10/poverty\\_watch\\_2025.pdf](https://www.eapn.org.pl/eapn/uploads/2025/10/poverty_watch_2025.pdf) (dostęp dnia 20 maja 2026 r.)

wskaźnik ubóstwa relatywnego w tej grupie wyniósł 16,8%, znacząco przewyższając wskaźnik dla gospodarstw domowych bez osób z niepełnosprawnościami (12,5%)<sup>117</sup>.

## Usługi społeczne

Jednym z czynników wpływających na sytuację ekonomiczną rodzin wychowujących dzieci z niepełnosprawnościami jest ograniczona dostępność usług społecznych wspierających zarówno dzieci z niepełnosprawnością, jak i ich opiekunów. Odpowiednio rozwinięte usługi, takie jak opieka wytechnieniowa, czy asystencja osobista bez wątpienia zwiększają możliwości podejmowania lub kontynuowania aktywności zawodowej przez opiekunów. Obecne usługi te realizowane są przede wszystkim w trybie projektowym przez jednostki samorządu terytorialnego i organizacje pozarządowe w ramach Funduszu Solidarnościowego, a także ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON) oraz funduszy europejskich<sup>118</sup>.

Opieka wytechnieniowa adresowana jest do rodziców i opiekunów dzieci z niepełnosprawnościami, zapewniając im czasowe odciążenie w wykonywaniu obowiązków opiekuńczych. Pomimo istotnego znaczenia obu usług ich dostępność pozostaje ograniczona, w szczególności ze względu na niewielki wymiar oferowanego wsparcia. W ramach programu „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością” dla Jednostek Samorządu Terytorialnego – edycja 2026, dzieci do 16 r.ż. mogą korzystać z 360 godzin asystencji osobistej rocznie<sup>119</sup>.

Istotnym wyzwaniem pozostaje ograniczona dostępność i powszechność usług wspierających rodziny wychowujące dzieci z niepełnosprawnościami, w tym opieki wytechnieniowej. Zgodnie z ostatnimi opublikowanymi danymi, w 2023 r. z programu „Opieka wytechnieniowa” realizowanego przez jednostki samorządu terytorialnego, z tej formy wsparcia skorzystało 3 330 dzieci w formie pobytu dziennego oraz 276 w ramach pobytu całodobowego<sup>120</sup>. W analogicznym programie realizowanym przez organizacje pozarządowe wsparciem objęto odpowiednio 1 023 oraz 391<sup>121</sup>. Z przedstawionych danych wynika, że z opieki wytechnieniowej korzysta jedynie ograniczona liczba dzieci. Ponadto programy te nie są realizowane w sposób stały i co roku samorządy i organizacje pozarządowe muszą ubiegać się o możliwość ich realizacji, co może negatywnie wpływać na ciągłość i dostępność wsparcia dla rodzin wychowujących dzieci z niepełnosprawnościami.

<sup>117</sup> Ibidem, s. 3.

<sup>118</sup> Ustawa z dnia 23 października 2018 r. o Funduszu Solidarnościowym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1848 z późn. zm.). Zob. również Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, „Projekty UE”. Źródło: [https://www.pfron.org.pl/o-funduszu/projekty/projekty-ue/?utm\\_source](https://www.pfron.org.pl/o-funduszu/projekty/projekty-ue/?utm_source) (dostęp dnia 14 lipca 2026 r.)

<sup>119</sup> Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, *Program „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością” dla Jednostek Samorządu Terytorialnego – edycja 2026*, Warszawa 2026 r.

<sup>120</sup> Odpowiedź Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej na interpelację poselską nr 5401 w sprawie realizacji programów opieki wytechnieniowej w województwie warmińsko-mazurskim, sygn. BM-II.059.1.558.2024.

Źródło: <https://sejm.gov.pl/INT10.nsf/klucz/ATTDEFJYN/%24FILE/i05401-o1.pdf> (dostęp dnia 1 lipca 2026 r.).

<sup>121</sup> Ibidem.

Ważnym elementem budowy systemowego wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami jest wprowadzenie ustawowej asystencji osobistej. Asystencja osobista skierowana jest bezpośrednio do osób z niepełnosprawnościami i ma na celu zwiększanie ich samodzielności, sprawczości oraz aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym<sup>122</sup>. W przypadku dzieci może również sprzyjać rozwijaniu umiejętności społecznych i większej niezależności od opiekunów<sup>123</sup>. Projekt ustawy o asystencji osobistej osób z niepełnosprawnościami jest obecnie przedmiotem prac parlamentarnych<sup>124</sup>. Zgodnie z jego założeniami ustawa ma wejść w życie w 2027 r., natomiast uruchamianie systemu oraz faktyczne świadczenie usług będzie realizowane od 2028 r. Istnieją również realne przesłanki, które wskazują, że zakładany termin wejścia w życie ustawy może być trudny do utrzymania, co może wpłynąć na termin wdrożenia nowych rozwiązań.

W przyjętym przez rząd projekcie ustawy wskazano m.in., że młodzież w wieku 13 – 18 lat będzie mogła skorzystać z asystencji ustawowej dopiero od 1 stycznia 2030 r.<sup>125</sup> (początkowo zakładano, iż będzie to możliwe od 2028 r.).

Projekt ustawy zakłada ponadto, że aby być uprawnionym do asystencji osobistej, osoba musi wymagać długotrwałej lub stałej opieki oraz pomocy ze strony innych osób, w związku z ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz wymagać konieczności współdziału opiekuna dziecka w procesie jego rehabilitacji, leczenia oraz edukacji. Natomiast po ukończeniu przez dziecko 16 r.ż. musi dodatkowo posiadać orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności.

We wcześniejszych projektach ustawy zakładano, że młodzież mogła uzyskać wsparcie asystenta na okres od roku do 5 lat. W obecnym projekcie okres ten skrócono do 3 lat<sup>126</sup>. W zgodzie z założeniami ustawy o asystencji osobistej młodzież w wieku od 13 lat do ukończenia 18 r.ż. będzie mogła liczyć na maksymalnie 80 godzin miesięcznego wsparcia asystenta osobistego.

Asystencja ustawowa oraz asystencja w ramach programu rządowego, zgodnie z zapowiedziami mają działać równocześnie. Nie jest jednak możliwe korzystanie z obydwu tych źródeł wsparcia jednocześnie.

Tymczasem możliwość skorzystania z usług takich jak opieka wytechnieniowa czy asystencja osobista ma znaczny wpływ na funkcjonowanie dzieci z niepełnosprawnością i ich bliskich.

<sup>122</sup> Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych, Asystencja osobista. Źródło: <https://niepelnosprawni.gov.pl/nasze-dzialania/asystencja-osobista/> (dostęp dnia 14 lipca 2026 r.).

<sup>123</sup> Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Asystencja osobista – pytania i odpowiedzi. Źródło: <https://www.gov.pl/web/rodzina/asystencja-osobista---pytania-i-odpowiedzi?utm> (dostęp dnia 14 lipca 2026 r.).

<sup>124</sup> Rządowy projekt ustawy o asystencji osobistej osób z niepełnosprawnościami (druk nr 1929). Źródło: <https://www.sejm.gov.pl/sejm10.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=1929> (dostęp dnia 1 lipca 2026 r.).

<sup>125</sup> Ibidem, art. 112.

<sup>126</sup> Ibidem, art. 21.

Dlatego tak ważne jest, by obok wsparcia finansowego, zadbane też o dostęp do usług społecznych i by były one kierowane również do dzieci z niepełnosprawnościami.

## Edukacja

Liczba dzieci wymagających specjalistycznego wsparcia w systemie oświaty systematycznie rośnie. W roku szkolnym 2023/2024 orzeczenie o niepełnosprawności odnotowano u 347 429 dzieci, natomiast w roku szkolnym 2025/2026 orzeczenie posiadało już 392 748 uczniów<sup>127</sup>, jest to o 45 319 uczniów więcej niż rok wcześniej. Rosnąca liczba uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi zwiększa zapotrzebowanie na odpowiednio przygotowaną kadre oraz dostęp do specjalistycznego wsparcia w szkołach. Przy szacowanej liczbie ok. 12 tys. etatów pedagogów specjalnych, oznacza to, że w roku szkolnym 2025/2026 na jeden 1 etat pedagoga specjalnego przypada średnio 32 uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, co obrazuje skalę obciążenia specjalistów pracujących w szkołach.

Podejmowane są działania mające na celu zwiększenie dostępności edukacji włączającej, jak choćby pilotażowy program Specjalistycznych Centrów Wspierania Edukacji Włączającej (dalej: SCWEW)<sup>128</sup>, którego celem jest wspieranie szkół ogólnodostępnych w pracy z uczniami o zróżnicowanych potrzebach edukacyjnych. Innym istotnym projektem edukacyjnym ukierunkowanym na podnoszenie kompetencji nauczycieli specjalistów oraz wzmacnianie zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży, jest program „Szkoła dostępna dla wszystkich” realizowany przez Instytut Badań Edukacyjnych – Państwowy Instytut Badawczy we współpracy z Biurem UNICEF ds. Reagowania na Potrzeby Uchodźców w Polsce<sup>129</sup>. Zgodnie z pierwotnym harmonogramem projekt zakończy się w 2026 r.<sup>130</sup>.

Pomimo podejmowanych działań, skala potrzeb wskazuje na konieczność dalszego wzmacniania systemu edukacji włączającej, poprzez budowanie instrumentów wsparcia na rzecz zapewnienia dzieciom ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi pełnej dostępności do edukacji odpowiadającej ich indywidualnym potrzebom oraz rozwijanie kompetencji kadry pracującej z dziećmi ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

<sup>127</sup> Odpowiedź Ministerstwa Edukacji Narodowej na interpelację poselską nr 14127 w sprawie sytuacji kadrowej pedagogów specjalnych z dnia 2 stycznia 2026 r.

Źródło: <https://www.sejm.gov.pl/sejm10.nsf/InterpelacjaTresc.xsp?key=DQ2DGG> (dostęp dnia 1 lipca 2026 r.).

<sup>128</sup> Więcej na temat SCWEW m.in. na stronie Ośrodka Rozwoju Edukacji. Źródło:

<https://ore.edu.pl/2024/04/specjalistyczne-centra-wspierajace-edukacje-wlaczajaca-wraca/> (dostęp dnia 21 maja 2026 r.).

<sup>129</sup> Instytut Badań Edukacyjnych, *Szkoła dostępna dla wszystkich*. Źródło: <https://ibe.edu.pl/pl/szkola-dostepna-dla-wszystkich-opis-projektu> (dostęp dnia 1 lipca 2026 r.).

<sup>130</sup> Ibidem.

## Niedostępność architektoniczna<sup>131</sup>

Pomimo podejmowanych działań na rzecz rozwoju edukacji włączającej, zapewnienie pełnej dostępności architektonicznej placówek oświatowych pozostaje jednym z istotnych wyzwań systemowych, utrudniając realizację prawa do edukacji dzieci z niepełnosprawnościami. Dane z raportu Rzecznika Praw Obywatelskich z 2023 r. dotyczącego wsparcia uczniów z niepełnosprawnościami wskazują, że 75% badanych szkół deklarowało występowanie barier infrastrukturalnych, a najczęściej wskazywanymi problemami były brak wind, inne przeszkody architektoniczne oraz brak oznaczeń dla uczniów z dysfunkcją wzroku<sup>132</sup>. Około jedna trzecia placówek nie posiadała dostosowanych toalet ani odpowiednio przygotowanych drzwi do klas, natomiast ponad połowa dyrektorów wskazywała na brak specjalistycznego wyposażenia niezbędnego do prowadzenia edukacji uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi<sup>133</sup>.

W odpowiedzi z 3 kwietnia 2025 r. na rekomendacje Rzecznika Praw Obywatelskich Ministerstwo Edukacji nie odniosło się do skali barier architektonicznych zidentyfikowanych w raporcie, nie przedstawiło również danych wskazujących na stopień ich ograniczenia<sup>134</sup>. Jednocześnie analiza odpowiedzi Ministerstwa Edukacji wskazuje, że działania państwa koncentrują się obecnie przede wszystkim na rozwijaniu rozwiązań wspierających edukację włączającą, takich jak model oceny funkcjonalnej, podnoszenie kompetencji kadry oraz wdrażanie standardów dostępności<sup>135</sup>. Jednocześnie Ministerstwo Edukacji nie przedstawiło planu systemowej likwidacji barier architektonicznych w szkołach ani harmonogramu osiągnięcia pełnej dostępności infrastruktury edukacyjnej.

Jednym z najważniejszych działań podejmowanych dotychczas na rzecz poprawy dostępności szkół był realizowany w latach 2019-2023 program „Dostępna Szkoła”, w ramach którego opracowano Model Dostępnej Szkoły oraz przetestowano rozwiązania służące poprawie dostępności architektonicznej, organizacyjnej i edukacyjnej<sup>136</sup>. Model zakładał kompleksowe dostosowania infrastruktury szkolnej zgodnie z zasadami projektowania uniwersalnego oraz stosowanie racjonalnych usprawnień odpowiednio do potrzeb uczniów. Pomimo podejmowanych działań, dostępne informacje nie wskazują, aby na dzień 1 lipca 2026 r. bariery

<sup>131</sup> Wyzwania i przeciwności z jakimi mierzą się uczniowie ze specjalnymi potrzebami zostały w kolejnych punktach niniejszego rozdziału przedstawione z uwzględnieniem analiz problemowych dokonanych przez Agnieszkę Niedźwiedzka, ekspertkę ds. edukacji i autorki „Modelu dostępnej szkoły” z Fundacji Instytut Rozwoju Regionalnego.

<sup>132</sup> Rzecznik Praw Obywatelskich, *Wsparcie uczniów z niepełnosprawnościami przez nauczycieli współorganizujących proces edukacyjny, pomoc nauczyciela oraz asystenta osobistego ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi*, Biuletyn Rzecznika Praw Obywatelskich 2023 r., nr 4, s. 29-30.

<sup>133</sup> Ibidem.

<sup>134</sup> Minister Edukacji, Odpowiedź na raport „Wsparcie uczniów z niepełnosprawnościami przez nauczycieli współorganizujących proces edukacyjny, pomoc nauczyciela oraz asystenta osobistego ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi” z dnia 3 kwietnia 2025 r.

<sup>135</sup> Ibidem.

<sup>136</sup> Fundacja Fundusz Współpracy, Fundacja Instytut Rozwoju Regionalnego, *Model Dostępnej Szkoły*, 2021 r. Źródło: <https://www.funduszeunijne.gov.pl/media/129091/ModelDostepnejSzkoły.pdf> (dostęp dnia 6 lipca 2026 r.).



architektoniczne zostały w sposób systemowy ograniczone. W konsekwencji zapewnienie pełnej dostępności szkół nadal pozostaje jednym z kluczowych wyzwań edukacji włączającej.

### **Dostosowanie środowiska szkolnego do potrzeb sensorycznych uczniów**

Istotnym elementem dostępności szkoły jest zapewnienie środowiska uwzględniającego potrzeby sensoryczne uczniów, w szczególności uczniów neuroróżnorodnych. Z raportu Fundacji JiM z 2025 r. dotyczącego sytuacji uczniów neuroatypowych wynika, że hałas oraz brak wyznaczonych stref spokoju negatywnie wpływają na funkcjonowanie uczniów w spektrum autyzmu, zwiększając poziom zmęczenia i przeciążenia sensorycznego oraz utrudniając koncentrację podczas zajęć<sup>137</sup>. Wnioski te znajdują potwierdzenie w badaniach dotyczących wpływu hałasu na środowisko szkolne, które wskazują, że nadmierny hałas może zakłócać odbiór mowy, obniżać efektywność nauczania oraz negatywnie wpływać na zdrowie i samopoczucie uczniów i nauczycieli<sup>138</sup>.

Opracowany w ramach programu „Dostępna Szkoła” Model Dostępnej Szkoły uznaje za element dostępności ograniczanie nadmiernych bodźców środowiskowych oraz zapewnienie rozwiązań odpowiadających potrzebom uczniów z nadwrażliwością sensoryczną. Wśród rekomendowanych rozwiązań wymieniono m.in. możliwość korzystania z pomieszczeń wyciszenia, odpowiednią organizację przestrzeni szkolnej, ograniczanie hałasu oraz dostosowanie oświetlenia i oznakowania<sup>139</sup>.

Pomimo określenia standardów dostępności sensorycznej, do 1 lipca 2026 r. nie opublikowano danych pozwalających ocenić skalę ich wdrożenia w szkołach. Obowiązujące raporty o stanie zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami nie obejmują szczegółowych informacji dotyczących m.in. pokoi wyciszenia, ograniczania hałasu czy innych rozwiązań odpowiadających na potrzeby sensoryczne uczniów. Tym samym nie jest możliwa ocena stopnia realizacji tych rozwiązań w skali kraju. Dodatkowo art. 6 ustawy nie wprowadzono również zmian legislacyjnych ustanawiających minimalne standardy dostępności sensorycznej szkół ani obowiązku ich monitorowania.

Brak systemowych danych nie zmienia jednak faktu, że zapewnienie środowiska szkolnego przyjaznego sensorycznie stanowi jeden z istotnych elementów dostępnej i włączającej edukacji. Dostępne badania oraz obowiązujące standardy wskazują na potrzebę ograniczania

<sup>137</sup> Fundacja JiM, *To nie ja muszę się zmienić! Problemy i potrzeby uczniów neuroatypowych. Raport Fundacji JiM*, 2025 r., s. 4. Źródło: <https://jim.org/app/uploads/2025/05/Problemy-i-potrzeby-uczniow-neuroatypowych.pdf> (dostęp dnia 6 lipca 2026 r.).

<sup>138</sup> D. Augustyńska, J. Radosz, *Bezpieczeństwo Pracy – Nauka i Praktyka. Hałas w szkołach - przegląd badań*, Centralny Instytut Ochrony Pracy - Państwowy Instytut Badawczy, nr 9, 2009 r., s. 16-19. Źródło: [https://newapp.ciop.pl/CIOPPortalWAR/appmanager/ciop/pl?\\_nfpb=true&\\_pageLabel=P30001831335539182278&html\\_klucz=19558&html\\_klucz\\_spis=&html\\_tresc\\_id=300001835&html\\_tresc\\_root\\_id=300001817](https://newapp.ciop.pl/CIOPPortalWAR/appmanager/ciop/pl?_nfpb=true&_pageLabel=P30001831335539182278&html_klucz=19558&html_klucz_spis=&html_tresc_id=300001835&html_tresc_root_id=300001817) (dostęp dnia 6 lipca 2026 r.).

<sup>139</sup> Fundacja Fundusz Współpracy, Fundacja Instytut Rozwoju Regionalnego, *Model Dostępnej Szkoły*, 2021 r. rozdz. 6.

nadmiernych bodźców środowiskowych oraz tworzenia przestrzeni umożliwiających uczniom regulację sensoryczną i bezpieczne funkcjonowanie w środowisku szkolnym.

### **Dostosowanie procesu kształcenia do zróżnicowanych potrzeb uczniów**

Dla zapewnienia edukacji dostosowanej do zróżnicowanych potrzeb uczniów równie istotne jest odpowiednie dostosowanie procesu kształcenia. Obejmuje ono metody nauczania, organizację procesu dydaktycznego oraz sposób rozpoznawania indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych. Jednym z rekomendowanych podejść w tym zakresie jest projektowanie uniwersalne w edukacji (ang. *Universal Design for Learning* - UDL), rozumiane jako sposób projektowania procesu dydaktycznego, którego celem jest zapewnienie wszystkim uczniom równych szans uczestnictwa w procesie uczenia się poprzez uwzględnienie zróżnicowanych potrzeb już na etapie planowania zajęć<sup>140</sup>.

Opublikowane w 2025 r. badanie Instytutu Badań Edukacyjnych dotyczące projektowania uniwersalnego w edukacji wskazuje, że nauczyciele dostrzegają potencjał tego podejścia w zwiększaniu dostępności procesu kształcenia, jednak jego praktyczne stosowanie w szkołach nadal pozostaje ograniczone<sup>141</sup>. Autorzy wskazywali przede wszystkim na potrzebę dalszego wsparcia metodycznego, dostępu do materiałów dydaktycznych oraz szkoleń umożliwiających skuteczne wdrażanie zasad projektowania uniwersalnego w codziennej praktyce szkolnej<sup>142</sup>. Wyniki badania pokazują, że pomimo stopniowego wzrostu świadomości nauczycieli, rozwiązania oparte na UDL nie mają jeszcze charakteru powszechnego i wymagają dalszego systemowego upowszechniania.

Równolegle w latach 2025-2026 kontynuowano działania na rzecz wdrażania oceny funkcjonalnej jako narzędzia wspierającego rozpoznawanie indywidualnych potrzeb uczniów i planowanie adekwatnego wsparcia edukacyjnego<sup>143</sup>. Ocena funkcjonalna, oparta na założeniach Międzynarodowej Klasyfikacji Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia

---

<sup>140</sup> M. Bełza-Gajdzica, M. Ciborowski, T. Knopik, E., J. A. Rodzewicz, *Projektowanie uniwersalne w edukacji. Poradnik dla nauczycieli i nauczycielek*, Instytut Badań Edukacyjnych – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2024.

<sup>141</sup> A. Tychmanowicz, T. M. Korczyński, T. Knopik, M. Olempska-Wysocka, *Nauczyciele wobec projektowania uniwersalnego w edukacji*, Instytut Badań Edukacyjnych – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2025 r., s. 5.

<sup>142</sup> Ibidem.

<sup>143</sup> W latach 2025–2026 Ministerstwo Edukacji kontynuowało prace nad wdrażaniem oceny funkcjonalnej jako narzędzia wspierającego rozpoznawanie potrzeb dzieci i uczniów oraz planowanie adekwatnego wsparcia edukacyjnego, czego wyrazem były prace legislacyjne zakończone wydaniem rozporządzenia z 2 marca 2026 r. w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych.

(ICF)<sup>144</sup>, ma służyć kompleksowemu rozpoznawaniu sposobu funkcjonowania dziecka w środowisku szkolnym oraz wspierać indywidualizację procesu kształcenia<sup>145</sup>.

Do 1 lipca 2026 r. działania te koncentrowały się przede wszystkim na przygotowywaniu narzędzi oraz rozwijaniu kompetencji kadry pedagogicznej, natomiast wdrożenie tych rozwiązań do codziennej praktyki szkolnej pozostaje procesem stopniowym.

Zapewnienie uczniom z niepełnosprawnościami odpowiedniego wsparcia wymaga nie tylko formalnego rozpoznania ich potrzeb, ale również dostępności specjalistów, którzy mogą uczestniczyć w planowaniu i realizacji pomocy w szkole. W ostatnich latach liczba specjalistów zatrudnionych w systemie oświaty wzrosła. Z danych Systemu Informacji Oświatowej przedstawionych przez Ministerstwo Edukacji wynika, że liczba etatów nauczycieli współorganizujących kształcenie, pedagogów specjalnych, psychologów, terapeutów pedagogicznych, pedagogów i logopedów wzrosła z 84 478,88 etatów w roku szkolnym 2022/2023 do 115 046,44 etatów w roku szkolnym 2025/2026<sup>146</sup>. Największy wzrost dotyczył etatów nauczycieli współorganizujących kształcenie, pedagogów specjalnych, psychologów oraz terapeutów pedagogicznych. Jednocześnie w tym samym okresie zmniejszyła się liczba etatów logopedów. Jednocześnie w roku szkolnym 2025/2026 orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego posiadało 392 748 uczniów, co oznaczało, że średnio na jeden etat pedagoga specjalnego przypadało około 32 uczniów posiadających takie orzeczenie<sup>147</sup>.

Ustawa określa minimalną łączną liczbę etatów nauczycieli specjalistów<sup>148</sup>. Dobór specjalistów pozostaje jednak zależny od potrzeb środowiska szkolnego oraz decyzji organizacyjnych dyrektora szkoły.

Ograniczona dostępność specjalistycznego wsparcia była również jednym z problemów wskazanych w raporcie Rzecznika Praw Obywatelskich dotyczącym wsparcia uczniów z niepełnosprawnościami<sup>149</sup>. Celem badania RPO było ustalenie zakresu wsparcia potrzebnego uczniom ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz identyfikacja trudności i barier, przy których wsparcie udzielane tej grupie uczniów jest niewystarczające. Rzecznik wskazywał m.in. na potrzebę systemowego uregulowania stanowiska asystenta ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, poprawę dostępności diagnozy, szkolenia pracowników szkół oraz wsparcie nauczycieli pracujących z uczniami z niepełnosprawnościami.

<sup>144</sup> Uzasadnienie do projektu rozporządzenia Ministra Edukacji w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych.

<sup>145</sup> Ośrodek Rozwoju Edukacji, Ocena funkcjonalna - klucz do indywidualizacji nauczania. Źródło: <https://ore.edu.pl/2025/08/ocena-funkcjonalna-klucz-do-indywidualizacji-nauczania/> (dostęp dnia 7 lipca 2026 r.).

<sup>146</sup> Odpowiedź Sekretarza Stanu w Ministerstwie Edukacji na interpelację poselską nr 14127 w sprawie sytuacji kadrowej pedagogów specjalnych z dnia 2 stycznia 2026 r.

<sup>147</sup> Ibidem.

<sup>148</sup> Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2026 r. poz. 515), art. 42d.

<sup>149</sup> Rzecznik Praw Obywatelskich, *Wsparcie uczniów z niepełnosprawnościami przez nauczycieli współorganizujących proces edukacyjny, pomoc nauczyciela oraz asystenta osobistego ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi*, Biuletyn Rzecznika Praw Obywatelskich, nr 34.



W odpowiedzi na rekomendacje RPO Ministerstwo Edukacji wskazało, że wsparcia dyrektorowi szkoły w organizacji pracy oddziału mogą udzielać nauczyciele specjaliści zatrudnieni w szkole, w szczególności pedagog specjalny lub psycholog, a wiedza o potrzebach uczniów powinna pozwalać na odpowiednie zorganizowanie pracy oddziału, np. przez przydzielenie dodatkowego nauczyciela posiadającego przygotowanie w zakresie pedagogiki specjalnej lub pomocy nauczyciela<sup>150</sup>. Oznacza to, że dostęp do specjalistycznego wsparcia pozostaje istotnym warunkiem rzeczywistej indywidualizacji procesu kształcenia.

Mimo wzrostu liczby etatów specjalistów, dostępne dane wskazują, że na dzień 1 lipca 2026 r. skala potrzeb uczniów z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego nadal pozostaje bardzo duża. Dalsze wzmacnianie specjalistycznego wsparcia w szkołach powinno obejmować nie tylko zwiększanie liczby etatów, ale również zapewnienie, aby rodzaj i wymiar wsparcia odpowiadały rzeczywistym potrzebom uczniów z niepełnosprawnościami.

## Dostęp do edukacji ponadpodstawowej

Przejście z edukacji podstawowej do ponadpodstawowej stanowi dla części uczniów z niepełnosprawnościami dodatkową barierę w realizacji prawa do edukacji. W przeciwieństwie do szkół podstawowych, sieć szkół ponadpodstawowych jest mniej rozbudowana, a możliwość wyboru placówki często ograniczają bariery architektoniczne oraz trudności związane z organizacją transportu<sup>151</sup>. W praktyce oznacza to, że możliwość swobodnego wyboru szkoły ponadpodstawowej przez uczniów z niepełnosprawnościami może być istotnie ograniczona czynnikami niezwiązanymi z ich zainteresowaniami czy predyspozycjami, lecz z dostępnością infrastruktury i organizacją transportu. Opublikowany w 2026 r. raport Rzecznika Praw Obywatelskich dotyczący dowozu uczniów z niepełnosprawnościami wskazuje, że organizacja transportu nadal stanowi jedną z istotnych barier w dostępie do edukacji<sup>152</sup>. Problemy dotyczą zarówno sposobu organizacji dowozu przez jednostki samorządu terytorialnego, jak i długości codziennych dojazdów oraz ograniczonej dostępności transportu dostosowanego do potrzeb uczniów z niepełnosprawnościami. Wnioski te korespondują z raportem UNICEF Polska dotyczącym wykluczenia transportowego dzieci i młodzieży, który wskazuje, że ograniczona dostępność transportu publicznego może utrudniać

<sup>150</sup> Minister Edukacji, Odpowiedź na raport „Wsparcie uczniów z niepełnosprawnościami przez nauczycieli współorganizujących proces edukacyjny, pomoc nauczyciela oraz asystenta osobistego ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi” z dnia 3 kwietnia 2025 r.

<sup>151</sup> Rzecznik Praw Obywatelskich, Realizacja przez samorządy obowiązku dowozu uczniów z niepełnosprawnościami do placówek edukacyjnych. Praktyka, wyzwania, rekomendacje, Warszawa 2026 r., s. 30. Również: UNICEF Polska, *Wykluczenie transportowe dzieci i młodzieży w Polsce. Raport z badań* (oprac. T. Komornicki), Warszawa 2024 r.

<sup>152</sup> Rzecznik Praw Obywatelskich, Realizacja przez samorządy obowiązku dowozu uczniów z niepełnosprawnościami do placówek edukacyjnych. Praktyka, wyzwania, rekomendacje, Warszawa 2026 r.

korzystane z edukacji oraz innych usług publicznych, szczególnie poza dużymi ośrodkami miejskimi<sup>153</sup>.

Zapewnienie równego dostępu do edukacji wymaga nie tylko zwiększania dostępności architektonicznej szkół, ale również zapewnienia efektywnego systemu transportu oraz odpowiednio dostosowanego zaplecza umożliwiającego uczniom naukę poza miejscem zamieszkania.

## Dostęp do alternatywnych i wspierających metod komunikacji

Dla części dzieci z niepełnosprawnościami możliwość pełnego uczestnictwa w procesie edukacyjnym uzależniona jest od zapewnienia odpowiednich metod komunikacji. Dotyczy to zarówno uczniów korzystających z komunikacji alternatywnej i wspomagającej (dalej: AAC), jak i uczniów głuchych posługujących się Polskim Językiem Migowym (PJM). Zapewnienie odpowiednich form komunikacji wymaga nie tylko dostępu do narzędzi komunikacyjnych, lecz również odpowiednio przygotowanej kadry pedagogicznej.

W 2025 r. Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób z Niepełnosprawnościami rozpoczęło realizację ogólnopolskiego projektu „Centrum Komunikacji dla Osób z Niepełnosprawnościami”, którego jednym z celów jest rozwój kompetencji specjalistów ACC oraz zapewnienie wsparcia osobom o złożonych potrzebach komunikacyjnych<sup>154</sup>. 20 kwietnia 2026 r. uruchomiono sieć 16 Regionalnych Centrów Komunikacji, we wszystkich miastach wojewódzkich w Polsce<sup>155</sup>. Projekt znajduje się w swoim I okresie finansowania operacyjnego, który upływa pod koniec 2027 r.

Jednocześnie na zlecenie Ministerstwa Edukacji Narodowej, Uniwersytet Warszawski opracował raport dotyczący podnoszenia kompetencji w Polskim Języku Migowym (PJM) nauczycieli pracujących z uczniami z uszkodzonym słuchem. Następnie zostały wydane rekomendacje, wskazujące m.in. na potrzebę określenia poziomu biegłości nauczycieli w PJM na poziomie B2, rozwój edukacji dwujęzycznej, organizację systemu doskonalenia zawodowego oraz uwzględnienie wymagań dotyczących znajomości PJM w standardach kształcenia nauczycieli<sup>156</sup>. Część rekomendacji została realizowana poprzez udostępnienie materiałów szkoleniowych na Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej oraz rozwijanie oferty

<sup>153</sup> UNICEF Polska, *Wykluczenie transportowe dzieci i młodzieży w Polsce. Raport z badań* (oprac. T. Komornicki), Warszawa 2024 r.

<sup>154</sup> Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną, Centrum Komunikacji dla Osób z Niepełnosprawnościami. Źródło: <https://psoni.org.pl/centrum-komunikacji-2/> (dostęp dnia 8 lipca 2026 r.).

<sup>155</sup> Portal Funduszy Europejskich, Centrum Komunikacji dla OzN. Źródło: <https://www.funduszeunijne.gov.pl/strony/o-funduszach/fundusze-europejskie-bez-barier/dostepnosc/dzialania-na-rzecz-dostepnosci/aktualnosci/ruszylo-centrum-komunikacji-dla-osob-z-niepelnosprawnosciami/> (dostęp dnia 8 lipca 2026 r.).

<sup>156</sup> Raport dotyczący podnoszenia kompetencji w polskim języku migowym (PJM) nauczycieli pracujących z uczniami z uszkodzonym słuchem, Pracownia Lingwistyki Migowej, Uniwersytet Warszawski, 2024 r.

doskonalenia zawodowego, natomiast postulowane zmiany dotyczące standardów kształcenia nauczycieli nie zostały dotychczas wdrożone.

Powyższe działania wskazują, że państwo dostrzega potrzebę rozwijania kompetencji w zakresie komunikacji wspomagającej i alternatywnej oraz Polskiego Języka Migowego. Dalsze działania powinny koncentrować się na zapewnieniu dzieciom wymagającym ACC lub PJM rzeczywistego dostępu do odpowiednich form komunikacji oraz systematycznym monitorowaniu dostępności tych rozwiązań w placówkach oświatowych.

## Rehabilitacja i leczenie

Dostęp do leczenia i rehabilitacji pozostaje jednym z kluczowych warunków wspierania rozwoju i samodzielności dzieci z niepełnosprawnościami. Szczególnym przykładem wyzwań w tym obszarze pozostaje sytuacja dzieci z chorobami rzadkimi, które często wymagają wielospecjalistycznej, skoordynowanej opieki, wczesnej diagnostyki, dostępu do leczenia oraz długofalowej rehabilitacji.

W przypadku dzieci z chorobami rzadkimi szczególne znaczenie ma wczesna diagnostyka oraz szybkie wdrożenie odpowiedniego leczenia i rehabilitacji<sup>157</sup>. Ma to istotne znaczenie dla dalszego przebiegu choroby oraz możliwości zapewnienia dziecku odpowiedniego wsparcia terapeutycznego i rehabilitacyjnego.

W 2026 r. przyjęto kolejny Plan dla Chorób Rzadkich, kontynuujący działania przewidziane we wcześniejszych dokumentach, obejmujące m.in. tworzenie Ośrodków Ekspertkich Chorób Rzadkich, poprawę dostępu do diagnostyki, rozwój Polskiego Rejestru Chorób Rzadkich, Kartę Pacjenta z Chorobą Rzadką oraz Platformę Informacyjną „Choroby Rzadkie”<sup>158</sup>. Podczas Kongresu Wyzwań Zdrowotnych (HCC) 2026 eksperci zwracali uwagę, że pomimo postępów we wdrażaniu Planu nadal występują istotne wyzwania związane z koordynacją opieki oraz dostępnością rehabilitacji i wsparcia społecznego dla pacjentów z chorobami rzadkimi<sup>159</sup>. Jednocześnie przedstawiciele Ministerstwa Zdrowia wskazywali, że część tych działań pozostaje nadal w trakcie realizacji i wymaga zmian legislacyjnych<sup>160</sup>.

Przyjęcie Planu stanowi istotny krok w kierunku poprawy koordynacji opieki nad osobami z chorobami rzadkimi, jednak jego efekty będą zależały od pełnego wdrożenia zaplanowanych narzędzi oraz zapewnienia rzeczywistego dostępu do diagnostyki, leczenia i rehabilitacji. Na dzień 1 lipca 2026 r. wdrażanie Planu pozostaje w toku, dlatego nie jest jeszcze możliwa pełna ocena jego wpływu na sytuację dzieci z chorobami rzadkimi.

<sup>157</sup> ERDERA – Strategic Research and Innovation Agenda s. 10-11.

<sup>158</sup> Załącznik do uchwały nr 179 Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2025 r. Plan dla Chorób Rzadkich na 2026 r.

<sup>159</sup> A. Paculanka, HCC 2026: Co dalej z Planem dla Chorób Rzadkich? 2026 r. Źródło:

<https://cowzdrowiu.pl/aktualnosci/post/hcc-2026-co-dalej-z-planem-dla-chorob-rzadkich> (dostęp dnia 8 lipca 2026 r.).

<sup>160</sup> Ibidem.

## Ochrona dzieci z niepełnosprawnościami przed przemocą

Zapewnienie skutecznej ochrony dzieci z niepełnosprawnościami przed przemocą pozostaje istotnym wyzwaniem systemowym. W 2026 r. Rzecznik Praw Dziecka, wskazując na napływające zgłoszenia dotyczące przemocy wobec dzieci z niepełnosprawnościami oraz potrzebę wzmocnienia ich ochrony, powołał Zespół do spraw ochrony dzieci z niepełnosprawnościami przed przemocą, którego zadaniem jest analiza obowiązujących rozwiązań prawnych i praktyk oraz opracowanie rekomendacji służących zwiększeniu bezpieczeństwa tej szczególnie narażonej grupy dzieci<sup>161</sup>.

Potrzebę dalszych zmian systemowych potwierdzają również ustalenia Najwyższej Izby Kontroli, która wskazała na szereg rozwiązań organizacyjnych zwiększających ryzyko naruszenia bezpieczeństwa dzieci z niepełnosprawnością intelektualną przebywających w domach pomocy społecznej<sup>162</sup>.

## Dzieci z niepełnosprawnościami w pieczy zastępczej

Według danych zebranych przez Główny Urząd Statystyczny, pod koniec 2025 r. w rodzinnej pieczy zastępczej przebywało 8,4 tys. dzieci posiadających orzeczenie o niepełnosprawności, natomiast w instytucjonalnej pieczy zastępczej było ich 2,4 tys.<sup>163</sup>.

Pomimo podejmowanych działań na rzecz rozwoju rodzinnych form pieczy zastępczej dzieci z niepełnosprawnościami nadal kierowane są do domów opieki społecznej, pomimo tego, że placówki tego rodzaju nie są przeznaczone dla dzieci. W 2026 r. Rzecznik Praw Obywatelskich ponownie zwrócił uwagę, że pobyt dzieci z niepełnosprawnościami w domach pomocy społecznej nie służy ich dobru, a obowiązujące przepisy nie przewidują formalnej procedury zobowiązującej do aktywnego poszukiwania rodzin zastępczych lub adopcyjnych dla dzieci przebywających w tych placówkach<sup>164</sup>. RPO wskazał również, że znikoma liczba dzieci opuszcza domy pomocy społecznej w celu przejścia do rodzinnej pieczy zastępczej lub adopcji, co oznacza, że prawo dzieci do wychowywania się w środowisku rodzinnym nadal nie jest w pełni realizowane. Wnioski te znajdują potwierdzenie również w ustaleniach Najwyższej Izby Kontroli, która wskazała, że obowiązujący model opieki nad dziećmi i młodzieżą z niepełnosprawnością intelektualną przebywającymi w domach pomocy społecznej nie

<sup>161</sup> Rzecznik Praw Dziecka, Ochrona dzieci z niepełnosprawnością. Działania zespołu przy RPD, 2026 r. Źródło: <https://brpd.gov.pl/2026/04/07/ochrona-dzieci-z-niepelnosprawnoscia-dzialania-zespołu-przy-rpd/> (dostęp dnia 9 lipca 2026 r.).

<sup>162</sup> Najwyższa Izba Kontroli, *DPS (nie) tylko dla dzieci i młodzieży*, 2026 r. (dalej: NIK, *DPS (nie) tylko dla dzieci i młodzieży*, 2026 r.). Źródło: <https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/dps-nie-tylko-dla-dzieci-i-mlodziezy.html> (dostęp dnia 9 lipca 2026 r.).

<sup>163</sup> GUS, *Pieczą zastępczą w 2025 r.*, s. 1 i 3.

<sup>164</sup> Pismo Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 5 lutego 2026 r. do Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, sygn. 502.8.2026.JA.

zapewnia im w pełni warunków odpowiadających ich potrzebom rozwojowym, wskazując na konieczność dalszych zmian organizacyjnych i legislacyjnych w tym zakresie<sup>165</sup>.

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej wskazało, że prowadzone są prace legislacyjne zmierzające do ograniczenia umieszczania dzieci w domach pomocy społecznej oraz wzmocnienia rodzinnych form pieczy zastępczej dla dzieci z niepełnosprawnościami<sup>166</sup>. Projektowane rozwiązania zakładają m.in. wprowadzenie obowiązku podejmowania działań mających na celu zapewnienie dzieciom i młodzieży skierowanym do domów pomocy społecznej miejsca w rodzinnej pieczy zastępczej, sporządzanie i realizację indywidualnego planu pomocy. Jednocześnie projekt przewiduje likwidację możliwości kierowania dzieci do domów pomocy społecznej poprzez wprowadzenie do art. 54 wymienionej ustawy przesłankę pełnoletności jako warunku skierowania do tego rodzaju placówki. Rozwiązanie to stanowi element szerszej reformy systemu pomocy społecznej ukierunkowanej na deinstytucjonalizację usług społecznych. W odniesieniu do osób pełnoletnich, projekt zakłada, że skierowanie do domu pomocy społecznej powinno następować dopiero po rozważeniu i wykorzystaniu dostępnych środowiskowych form wsparcia, w szczególności usług opiekuńczych, specjalistycznych usług opiekuńczych oraz mieszkań wspomaganych i treningowych.

Na dzień 1 lipca 2026 r. rozwiązania te pozostają jednak na etapie prac legislacyjnych, dlatego ich wpływ na sytuację dzieci z niepełnosprawnościami nie może być jeszcze oceniony<sup>167</sup>.

### Rekomendacje:

1. zapewnienie dzieciom z niepełnosprawnością oraz ich rodzinom dostęp do stabilnych i powszechnie dostępnych usług społecznych, w szczególności asystencji osobistej i opieki wytnieniowej,
2. przegląd polityk społecznych dotyczących osób z niepełnosprawnością pod kątem potrzeb dzieci z niepełnosprawnością i ich rodzin,
3. zapewnienie wsparcia informacyjnego i psychologicznego rodzicom dziecka z niepełnosprawnością w okresie bezpośrednio po jego narodzinach lub otrzymaniu diagnozy,
4. kontynuowanie działań na rzecz zapewnienia pełnej dostępności edukacji poprzez likwidację barier architektonicznych, rozwijanie dostępności sensorycznej oraz wdrażanie zasad projektowania uniwersalnego w edukacji,

<sup>165</sup> NIK, *DPS (nie) tylko dla dzieci i młodzieży*, 2026 r.

<sup>166</sup> Odpowiedź Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 30 marca 2026 r., sygn. DPS-XIII.070.44.2026. Źródło:

[https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/2026-03/Odpowiedz\\_MRPiPS\\_dzieci\\_ozn\\_placowki\\_30\\_03\\_2026.pdf](https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/2026-03/Odpowiedz_MRPiPS_dzieci_ozn_placowki_30_03_2026.pdf) (dostęp dnia 20 lipca 2026 r.).

<sup>167</sup> Rządowe Centrum Legislacji, Projekt ustawy o zmianie ustawy pomocy społecznej oraz niektórych innych ustaw nr wykazu UD315. Źródło: <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12408603> (dostęp dnia 9 lipca 2026 r.).



5. zapewnienie systematycznego monitorowania stopnia dostępności placówek oświatowych, obejmującego również rozwiązania z zakresu dostępności sensorycznej oraz organizacyjnej,
6. zwiększenie dostępności do alternatywnych i wspomagających metod komunikacji (AAC) oraz rozwijanie kompetencji kadry pedagogicznej w zakresie Polskiego Języka Migowego, przy jednoczesnym rozwoju edukacji dwujęzycznej dla uczniów z niepełnosprawnością słuchu,
7. zapewnienie równego dostępu dzieci z niepełnosprawnościami do edukacji ponadpodstawowej poprzez zwiększanie dostępności szkół, rozwój transportu dostosowanego do potrzeb uczniów oraz odpowiednie przygotowanie internatów i burs,
8. zwiększenie dostępności do specjalistycznego wsparcia w szkołach, w szczególności logopedycznego, psychologicznego, pedagogicznego oraz nauczycieli współorganizujących kształcenie, adekwatnie do potrzeb uczniów z niepełnosprawnościami,
9. zapewnienie w szkołach posiłków dla dzieci wymagających diet eliminacyjnych ze względu na swój stan zdrowia,
10. kontynuowanie Planu dla Chorób Rzadkich oraz zapewnienie dzieciom z niepełnosprawnościami dostępu do wczesnej diagnostyki, leczenia i rehabilitacji,
11. wdrożenie standardów ochrony dzieci z niepełnosprawnościami przed przemocą, uwzględniających ich szczególne potrzeby oraz zapewniających skuteczne mechanizmy monitorowania i zgłaszania naruszeń,
12. przyjęcie rozwiązań legislacyjnych zakazujących umieszczania dzieci w domach pomocy społecznej oraz zapewnienie dzieciom z niepełnosprawnościami pozbawionym opieki rodzicielskiej możliwości wychowywania się w środowisku rodzinnym, w szczególności poprzez kontynuowanie procesu deinstytucjonalizacji, rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej dla dzieci z niepełnosprawnościami oraz odpowiedniego wsparcia dla rodzin zastępczych,
13. zapewnienie systematycznego gromadzenia, analizowania i publikowania danych dotyczących sytuacji dzieci z niepełnosprawnościami, zgodnie z zaleceniami Komitetu Praw Dziecka ONZ.